

Leeskring bibliotheek Rumst – 4 mei 2015

Dave Eggers

D e c i r k e l

Amsterdam: Lebowski, 2013. 445 p.

O.T. The circle. Vertaling: Gerda Beardman, Lidwien Biekman, Brenda Mudde en Elles Tukker

D e a u t e u r

Dave Eggers werd geboren in Boston op 12 maart 1970, als derde in een gezin van vier kinderen. Zijn vader was advocaat, zijn moeder onderwijzeres. Hij studeerde nog niet zo lang journalistiek toen hij op 21-jarige leeftijd zijn beide ouders verloor. Hij nam de zorg op zich voor zijn jongste broer van acht jaar en verhuisde naar Berkeley in California. Daar begon zijn loopbaan als schrijver bij Salon.com en het tijdschrift *Might*, dat hij zelf oprichtte. Vervolgens debuteerde hij met Een hartverscheurend verhaal van duizelingwekkende genialiteit, een boek met semi-fictieve memoires over het opvoeden van zijn jongere broer na de dood van hun ouders. Daarna volgden diverse romans en een verzameling korte verhalen. Zijn werk wordt alom met prijzen beloond. Eggers woont in de buurt van San Francisco en is getrouwd met schrijfster Vendela Vida, zij hebben twee kinderen. Naast zijn romans, die duidelijk geëngageerd zijn, maakt Eggers ook veel tijd vrij voor daadwerkelijk engagement. Hij stichtte onder meer ScholarMatch, dat kansarme studenten aan een beurs helpt, en 826 National, dat schrijfcursussen geeft aan jongeren van 6 tot 18 jaar oud. De opbrengsten van *Zeitoun* en *What is the What* gaan integraal naar stichtingen die samenhangen met het thema van de boeken. Hij stichtte een eigen uitgeverij, McSweeney's, waar naast zijn eigen werk ook verschillende tijdschriften verschijnen. Tevens is het een springplank voor beginnende schrijvers. Op 17 maart 2015 werd de Amnesty International Leerstoel van de Universiteit Gent toegekend aan Dave Eggers voor zijn inzet voor de mensenrechten.

Bibliografie

Non-fictie

- A Heartbreaking Work of Staggering Genius (2000) Vert.: Een hartverscheurend verhaal van duizelingwekkende genialiteit
- Teachers Have It Easy: The Big Sacrifices and Small Salaries of America's Teachers (2005)
- Surviving Justice: America's Wrongfully Convicted and Exonerated (2005)
- *Zeitoun* (2009) vert.: *Zeitoun*
- *Visitants* (2015)

Fictie

- *You Shall Know Our Velocity* (2002) Vert.: U zult versted staan van onze beweeglijkheid.
- *The Unforbidden is Compulsory; or, Optimism* (2004)
- *How We Are Hungry* (korte verhalen, 2004) Vert.: Hoe hongerig wij zijn
- *Short Short Stories* (korte verhalen, 2005)
- *What Is the What: The Autobiography of Valentino Achak Deng* (2006) Vert.: Wat is de Wat : de autobiografie van Valentino Achak Deng
- *How the Water Feels to the Fishes* (korte verhalen, 2007)

- The Wild Things (verhaal gebaseerd op Max en de Maximonsters) van Maurice Sendak) (2010)
- A Hologram for the King (2012) Vert.: Een hologram voor de koning
- The Circle (2013) vert.: De Cirkel
- Your Fathers, Where Are They? And the Prophets, Do They Live Forever? (2014) Vert.: Uw vaders, waar zijn zij? En de profeten, leven zij voor eeuwig? (2014)

Het verhaal

Mae Holland begint haar baan bij De Cirkel, het machtigste internetbedrijf ter wereld. Zij zijn er in geslaagd de persoonlijke e-mails van de gebruikers, hun sociale media, betalingsverkeer en aankopen met elkaar te verbinden door een universeel besturingsprogramma. Het resultaat: iedereen heeft slechts één online identiteit, een truYou-account. Een nieuw tijdperk van openheid en gemeenschapszin is aangebroken. Mae laat zich meeslepen door de energie van het bedrijf, de groepsactiviteiten en de feestjes, de oneindige mogelijkheden. Zij gaat steeds verder mee in de filosofie van totale transparantie –wie daar tegen is, heeft iets te verbergen- en promoveert al snel van klantenservice-medewerker tot het publieke gezicht van De Cirkel door een kleine camera om haar nek te dragen. Ze verliest het leven buiten de campus steeds verder uit het oog, verliest het contact met haar ouders en jaagt een oude vriend de dood in. De roman roept veel vragen op over de toekomst van onze privacy, authenticiteit en democratie, maar ook over tijdsgebruik en manipulatie in het digitale tijdperk.

Inspiratie

George Orwell: Negentien vierentachtig. Een satire op totalitarisme. De slogans in 'newspeak': War is peace, Freedom is slavery en Ignorance is strength.

Waardering van recensenten

"Erg subtiel is het allemaal niet (...)Maar niettemin: als geestige en scherpe lachspiegel voor de facebookgeneratie werkt The Circle uitstekend. Een beklemmend toekomstvisioen waarvan je het idee krijgt dat het overmorgen al werkelijkheid kan worden." D. Arensman in Het Parool, 17/10/2013

"Misschien wordt de term 'een verontrustend boek' soms wat lichtvaardig gebruikt. In het geval van The Circle lijkt het haast een understatement. " H. Bouman in De Volkskrant, 12/10/2013

Het is een roman met een Moraal, en om die moraal zo goed mogelijk voor het voetlicht te brengen wordt alles zeer helder uitgelegd en ongeveer veertien keer herhaald." Lynn Berger in de Groene Amsterdammer, 24/10/2013

Toch verdient Eggers een like. Zijn versie van de wereld is bewust extreem: hoe het wordt als we allemaal zulke schapen worden als Mae Holland (...) Eggers vraagt zich niet af welke wereld er is, maar welke kan komen." Tim de Gier in Vrij Nederland, 2/11/2013

"'De cirkel' is meeslepend en vlot geschreven, bijna luchthartig soms en met geestige effecten, maar laten we ons niet vergissen: het behelst in feite een uiterst serieus te nemen vorm van cultuurkritiek." Rob Schouten in Trouw, 16/11/2013

"Als er één roman is die u dit jaar gelezen moet hebben, is het de Cirkel." Jan Stevens in Knack, 15/01/2014

Waardering van de leeskring

Ongeveer de helft had het boek graag gelezen, maar iedereen vond het onderwerp van de roman zeer boeiend. Dat bleek ook wel uit de nabespreking. Het was moeilijk om het

gesprek af en toe ook over het boek te laten gaan, iedereen was zo vol van zijn eigen ervaringen met internet, veranderende bedrijfsculturen, inbreuken op de privacy, de druk van de sociale media e.d., dat het bestaansrecht van het boek ter plekke nog eens bevestigd werd. Het zou verplichte literatuur moeten zijn in scholen.

O p b o u w

De roman is opgebouwd uit drie delen. Het eerste deel eindigt met het moment dat Mae 'transparant gaat'. In het tweede deel begint Annie zich bedenkingen te maken en het eindigt met het verraad van Mae aan Kalden die haar hulp wil bij de verspreiding van zijn stellingen 'Mensenrechten in het digitale tijdperk'. Het derde deel beslaat maar twee pagina's en beschrijft hoe Mae aan het ziekbed van haar vriendin Annie zit. Mae vindt het onverdraaglijk dat ze de gedachten van haar vriendin die in coma ligt niet kent. Daar moet ze over spreken met de bazen van de Cirkel. "Daar had de wereld recht op, dat leed geen uitstel." p. 445.

T i j d

Het boek speelt in een zeer nabije toekomst en beslaat een tijdsbestek van ongeveer een half jaar. Het verhaal wordt chronologisch verteld en maakt geen gebruik van flashbacks.

P l a a t s e n r u i m t e

De bedrijfsterreinen van De Cirkel zijn gesitueerd in Silicon Valley, zonder die naam te noemen. Het verhaal speelt zich volledig af op de 'campus' met uitzondering van de bezoeken die Mae brengt aan haar ouders en de kanotochtjes in de baai van San Francisco op de terugweg. Eerst heeft Mae nog een appartement buiten de campus, later woont ze in het personeelshotel. Een eigen leven buiten de Cirkel heeft ze niet en mist ze ook niet. De campus lijkt op wat we al gezien hebben bij Google, Facebook, Apple en dergelijke bedrijven: welige gazons, kunstwerken, fontein, kleuren, ruimte voor sport en spel, gezonde voeding, cultureel leven, sociale verenigingen, kinderopvang... je hele leven kan zich hier afspelen. De campusgebouwen van de Cirkel hebben elk een naam die verwijst naar een periode uit de geschiedenis (Wie de geschiedenis beheerst, beheerst de toekomst en wie het heden beheerst, beheerst het verleden, zie 1984/Orwell).

De gebouwen zijn volledig opgetrokken uit glas, zelfs de vloeren en ze verwijzen daarmee naar de absolute transparantie die De Cirkel wil bereiken.

De 'echte wereld wordt steeds meer naar de achtergrond gedrongen. "Ze vond het leven buiten de campus trouwens toch steeds moeilijker. Buiten de campus had je daklozen, vieze geurtjes, machines die het niet deden, vloeren en stoelen die niet waren schoongemaakt, en overal was de chaos van de ongeorganiseerde wereld." p.335

Iedereen in het bedrijf straalt voortdurend positivisme uit als een verplichting: "De rest van de dag was een waas van glazen ruimtes en korte, onwaarschijnlijk hartelijke kennismakingen. Iedereen die ze tegenkwam was druk, op de grens van overspannenheid, maar desondanks opgetogen haar te ontmoeten, zo blij dat ze er was" p.33 Mensen bij De Cirkel zijn stijliconen voor de rest van de wereld. (p.108)

P e r s p e c t i e f e n v e r t e l l e r

Het perspectief ligt bij een personele verteller. De lezer krijgt informatie over wat er gebeurt enkel door de ogen, oren en gedachten van Mae Holland, maar kent niet de geheime gedachten van bijvoorbeeld Annie of Mercer.

P e r s o n a g e s

De cirkel heeft een duidelijke doelstelling, het wil een boodschap brengen, ons waarschuwen. Dit heeft consequenties voor de karaktertekening van de personages die zeer oppervlakkig blijven, marionetten uit de pen van Eggers.

Mae Holland kreeg haar nieuwe baan door bemiddeling van haar oude kamergenote Annie. Na een eerste baan zonder veel prestige, bij het nutsbedrijf in haar woonplaats,

krijgt ze der kans om voor De Cirkel te werken, de wensdroom van iedereen. Mae is jong, naïef en redelijk inhoudsloos, zij neemt kritiekloos alles aan. De manier waarop ze de vreselijke Francis een rol geeft in haar leven laat de lezer onbegrijpend achter. Ze laat zich telkens weer manipuleren door Stenton en Bailey, zonder enig gezond wantrouwen. Is ze werkelijk zo dom en/of gespeend van enig zelfrespect?

Annie maakt deel uit van de Bende van Veertig en via haar kreeg Mae de zo begeerde baan. Annie heeft humor en een eigen gezicht. Zij is voor de lezer sympathieker dan Mae. Omdat ze kritischer is en steeds kritischer wordt?

De drie wijzen: Tom Stenton is een haaiige kapitalist volgens de introductie van Annie. Eamon Bailey is de geestige grappige oom die kunst verzamelt uit faillissementen en mensen manipuleert als de beste. Zie ook zijn gesprek met Mae op p. 255 e.v. Ty is de in zichzelf terug getrokken uitvinder van de oer-TruYou, de man met de ideeën die de anderen in geld omzetten. Hij is niet akkoord met de ontwikkelingen, maar kan ze niet meer keren.

De drie vrienden van Mae: Francis, een beveiligingsspecialist, is een tijdje bevriend met Mae, maar het gebruik dat hij van hun relatie maakt tijdens een presentatie van het project LuvLuv en het filmen van hun weinig voldoening gevende seks zijn er voor Mae teveel aan. Later, als ze steeds verder van gewone menselijkheid komt af te staan, neemt ze terug genoegen met hem zonder dat van liefde of echt contact sprake is.

Mercer was Mae haar vriend op het thuisfront, een dikke jongen die het erg goed kan vinden met haar ouders. Hij maakt lampen van hertengeweien en trekt zich eerst terug van internet, daarna van de hele wereld. Toch weet Mae hem te vinden met de alom tegenwoordige SeeChangecamera's. Die achtervolging eindigt in de zelfmoord van Mercer. De gesprekken tussen Mae en Mercer op de pagina's 124 en 237 e.v. bevatten de kern van Eggers' eigen mening over de sociale media en het machtsmisbruik via internet. Ook Ty, of Kalden zoals hij zich aan Mae voorstelt, blijkt tegen de koers die de Cirkel volgt en Mae verradt hem ten voordele van het bedrijf.

Thema

Wat doet het internet met ons?

Motieven

Glas staat hier symbool voor transparantie.

- Gebouwen van glas zijn spiegelpaleizen waarin je verloren kunt lopen of gevangenissen waar de tralies vervangen zijn door de mogelijke ogen van anderen.
- Aquarium met daarin de vissen uit het diepste punt van de aarde, de Marianentrog. De haai verslindt alles wat voor zijn kaken komt, honger of niet, en staat daarmee symbool voor de Cirkel. "Die godvergeten haai die de hele wereld opvreet." p.435

Zwarte snee of scheur: De vlaag van wanhoop die vanaf pagina 181 geregeld opduikt bij Mae "die zwarte snee, die luide scheur die ze een paar keer per week in haar binnenste voelde" is alleen daardoor de verdrijven. "de scheur in haar binnenste opende zich, ze werd overvallen door een zwart niets. Ze sloot haar ogen en hoorde geschreeuw onder water." p.182 "De leegte in haar binnenste bleef voelbaar, ze moest het zien op te vullen." p.340

Mae noch de anderen, slapen goed. Ze heeft minstens een uur nodig om in slaap te vallen én een flinke borrel.

Verslaving: het positieve is verslavend. Mae is verslaafd aan de smiles, volgers en andere schouderklopjes. Het is nodig om 'de zwarte scheur' op te vullen of op afstand te houden.

Stijl

Korte zinnen, vlot geschreven. Heel wat dialoog.

Titel

Naam van het bedrijf waarvoor Mae werkt. De C van Cirkel moet dichtgemaakt worden tot een cirkel, het moment waarin de hele wereld in handen zal zijn van De Cirkel. Ty zegt aan het einde van het boek: "Vroeger hoefde je niet mee te doen. Maar dat is nu afgelopen. De Voltooiing is het einde. We sluiten de cirkel om alle mensen heen – een totalitaire nachtmerrie." p.436

Motto

"Er kwam geen einde aan, er was geen grens aan de toekomst. En dan zal een mens zijn geluk niet meer op kunnen." John Steinbeck –Ten oosten van Eden.

De roman van Steinbeck speelt in de Salinas Valley, ten zuiden van Silicon Valley. Een belangrijk thema in deze roman is dat de mens kan kiezen voor goed óf kwaad. De Cirkel pretendeert een utopie te willen scheppen, waarin vrede en geluk heerst, maar creëert een dystopie.

Genre

Orwelliaanse satire

Meer info

<http://www.daveegggers.nl/> = eigen website

<http://cobra.be/cm/cobra/boek/boek-fictie/1.1826596>

<http://www.nybooks.com/articles/archives/2013/nov/21/egggers-circle-when-privacy-is-theft/> = uitgebreide bespreking door schrijfster Margaret Atwood

Discussievragen

Geen onrecht blijft onbesproken in de boeken van Dave Eggers: Kindsoldaten in Wat is de Wat, noodhulp in Zeitoun, neoliberalisme in Een hologram voor de koning en de expansiedrift van Siliconvalley in De cirkel. Levert geëngageerde literatuur ook goede literatuur op?

Op welke manieren heeft Eggers geprobeerd om met de hulpmiddelen die hem als schrijver ten dienste stonden de waarschuwing die hij beoogde over te brengen naar zijn lezers?

Heeft het boek volgens jou waarde als tijdsdocument? Waarom?

Op pagina 364 staat dat Ty gezegd heeft "Dat vrije toegankelijkheid toegang geeft tot ieders vrijheid." Of zijn we door deelname aan alle sociale media elkaars gevangenis?

In het boek wordt ook gezegd dat als die informatie, kennis, gegevens, meningen, oordelen enz. teveel is voor een mens, het ook nooit de bedoeling geweest kan zijn dat wij zoveel zouden (willen) weten, onze hersenen, zenuwen, emoties zijn hier niet op gebouwd. Ben je het hier mee eens?

"Er was in het bedrijf zoveel gaande, zoveel medemenselijkheid en optimisme, en het was op alle gebieden zo vooruitstrevend dat ze een beter mens werd door alleen al in de nabijheid van de Cirkelaars te verkeren. Het was vergelijkbaar met een goed gerunde biologische winkel: je wist

dat je een gezonder mens werd door daar te kopen; je kon geen verkeerde keuze maken omdat alles al was gekeurd.”

Mae heeft het gevoel een beter mens te zijn omringd door al die Cirkelaars. Hoe komt dat?

Begrijp je het parcours dat Mae volgt in haar relatie met Francis?

Vanaf pagina 181 duikt geregeld het gevoel bij Mae op dat ze een 'zwarte scheur' in haar binnenste voelt, een leegte, een gat, geschreeuw onder water. Op pagina 422 maakt ze zichzelf wijs dat dat gevoel het gek-makende 'niet weten' is. Ben je het met haar eens of denk je dat dat gevoel ergens anders vandaan komt?

Er heerst een strenge etiquette bij de Cirkel, een feestje missen is een zware belediging voor de organisator, voor je ouders láát je zorgen en in je eentje genieten van de natuur om even tot rust te komen is erg egoïstisch. Heeft het individu nog bestaansrecht in het tijdperk van de Cirkel?